

Peter Dahlén om FLÅKLYPA GRAND PRIX

Norges mest populära film

Peter Dahlén

Institut for informasjons- og medievitenskap, Universitetet i Bergen

Hur många har reflekterat över det faktum att Norges genom tiderna mest populära film är en – sportfilm? Just det, den animerade filmen *Flåklypa Grand Prix* från 1975 är en tvättakta sportfilm, eftersom handlingen är uppbyggd kring en racerbilstävling, som blir filmens avslutande klimax. Att filmens figurer är dockor och inte människor gör den inte mindre levande eller verklig. Fiktions är fiktion, vare sig figurerna spelas av dockor eller människor. Dockorna ges förstås också mänskliga egenskaper och karaktärsdrag; de levandegörs, i filmisk och berättarmässig bemärkelse.

Flåklypa Grand Prix är således en animerad långfilm, i regi av Ivo Caprino (1920–2001), som också skrev manus tillsammans med berättelsens upphovsman Kjell Aukrust (1920–2002), Bjarne Sandemose (son till författaren Aksel Sandemose) och Mario Caprino (son till Ivo Caprino). Handlingen utspelar sig huvudsakligen på den norska landsbygden, i den lilla fjällbyn Flåklypa. Där, på en gård belägen uppe på berget Flåklypatoppen, bor uppfinnaren Reodor Felgen och hans två goda vänner och medhjälpare, optimisten Solan Gundersen (en skata) och pessimisten Ludvig (ett piggsvin).

En dag förändras livet för dessa tre, då de genom press och tv får veta nyheten att Rudolf Blodstrupmoen, som en gång arbetat som lärling i Reodors verkstad, har konstruerat en racerbil som gjort honom mycket framgångsrik som tävlingsförare, och att han nu ämnar ställa upp i Flåkløya Grand Prix. Reodor känner dock igen en central anordning på Blodstrupmoens bil: det är i själva verket en uppfinning av Reodor, men som Blodstrupmoen stulit och lanserat som sin egen. På väggen hemma hos Reodor hänger nämligen originalritningen till uppfinningen. Reodor, Solan och Ludvig bestämmer sig för att utmana den arrogante Blodstrupmoen genom att bygga en egen bil, som får namnet Il Tempo Gigante, och med den tävla i Flåkløya Grand Prix. Solan agerar som manager och marknadsförare, genom att meddela medierna om deras beslut, samt ordna med finansiellt stöd från Sheik Ben Redic Fy Fazan, som ser en möjlighet att lansera sin produkt Aladdin Oil genom att sponsra deras bilprojekt.

Filmen avslutas med den spännande och nervpirrande racertävlingen Flåkløya Grand Prix, där de båda bilarna ställs mot varandra. Med bistånd av sin hantlangare Mysil Bergsprekken fuskar dock den samvetslöse Blodstrupmoen, dels genom att före loppet såga sönder en anordning på Il Tempo Gigante, dels genom att släppa ut förångad olja när Reodor med hjälp av Ludvig upptäcker sabotaget under loppet och rättar till det så att de får upp farten igen. Trots detta vinner givetvis våra goda hjältar Reodor, Ludvig och Solan loppet, varefter de kan återvända till Flåkløya med segertrofé och lagerkrans. Väl hemma fortsätter de sitt stilla, fredliga och obemärkta liv som förut.

Grunder till filmens popularitet

Flåkløya Grand Prix blev en oerhörd succé och bidrog starkt till att göra filmåret 1975 till tidernas bästa för norsk film. Sedan premiären har över 5,2 miljoner biobiljetter till filmen sålts i Norge.[1] I stort sett alla har sett den, med andra ord, och många måste ha sett den mer än en gång. I staden Bergen, för att ta ett exempel, har *Flåkløya Grand Prix* rekordet med 136.858 sålda biobiljetter. Tvåa är *Sound of Music* (1966) med 117.371 och trea *Titanic* (1998) med 111.793 sålda biljetter.[2]

År 2001 lanserades filmen på DVD med intressant kringmaterial i form av dokumentär om filmens tillblivelse, intervju med Ivo Caprino, med mera. Redan i december 2002 angavs dataspelet "Flåkløya Grand Prix" ha sålts i 200.000 exemplar, detta efter att bland annat ha lanserats i Sverige inför julen 2001.[3]

Filmen har också blivit en julklassiker på norsk tv, företrädesvis på allmännyttiga NRK – år 2002 var det sjunde året i rad som man visade filmen på julafton. År 2003 köptes emellertid sändningsrätten till *Flåkløya Grand Prix* upp av kommersiella TV2, som sände den på juldagen det året.[4] På NRK beklagade inköpschef Åke Kallqvist det inträffade: "– Jeg beklager også at NRK1 ikke får anledning til å vise *Flåkløya Grand Prix*. Det er en av de virkelig store klassiske norske filmene. Men vi hadde en grense for hva vi var villige til å betale, og hva vi syntes den var verdt [?]."[5] NRK kunde alltså inte bjuda över budet från TV2. *Flåkløya Grand Prix* ska även ha fått "kultstatus over store deler av Europa og Japan".[6]

Vad är det då som gjort *Flåkløya Grand Prix* så unikt populär i Norge? Det måste finnas någonting i filmen som många norskar kan känna igen sig i, alltså en konfirmering av vissa grundläggande nationella föreställningar. För det första finns hyllandet av det småskaliga och hederliga livet på den norska, fjällinramade landsbygden. Här finns också den fridsamme och geniale ingenjören, uppfinnaren och entreprenören, Reodor, och hans obrottsligt lojala

medhjälpare. Deras liv och miljö konnoterar (står för) tradition, samtidigt som bilprojektet och den tävling de deltar i konnoterar modernitet. Här, i den verklighet som skildras i *Flåklypa Grand Prix*, finns alltså en ideal mix eller balans av tradition och modernitet som annars är svår, för att inte säga omöjlig, att finna i vår vardagsverklighet. Denna ”magiska lösning” på dikotomin tradition och modernitet tar sig konkret uttryck i bilen Il Tempo Gigante, som både har drag av gammal racerbil och av supermodernt teknikunder. I huset har Reodor också en tv-apparat (modernt) inbyggd i ett skåp från 1700-talet (tradition), för att ta ytterligare ett exempel.

Flåklypas hjältar, från vänster Solan Gundersen, Reodor Felgen och Ludvig.

Det hela är förstås också en saga om det godas seger över det onda: Blodstrupmoen och Bergsprekken är rakt igenom falska och onda, medan Reodor, Ludvig och Solan är alltigenom äkta och goda. Genom de förstnämndas fusk och de sistnämndas rättvisa seger blir filmen också en appell mot fusk inom idrotten. På det godas sida finns även sponsorn Sheik Ben Redic Fy Fazan [Faasan], om än inte lika entydigt, eftersom han bestämmer ganska auktoritärt över sin chaufför och medhjälpare Emanuel Desperados (en apa). Sheik Ben Redic Fy Fazan har dessutom en magdansös, en skata liksom Solan, och de – Solan och magdansösen – blir förälskade i varandra och upplever en liten romans. Någon mer djupgående eller långvarig kulturmix handlar det dock inte om: i filmens slutscen kryper Solan och Ludvig som vanligt ner i samma bäddsoffa, och nu låter Solan, som en sorts kärleksförklaring till Ludvig, denne för en gångs skull få sova närmast fönstret [vinduet]. Av sheiken och hans följe syns inget till efter loppets avslutande, utan allt går tillbaka till det normalt – läs: homosocialt och etnocentriskt – norska. Att Sheik Ben Redic Fy Fazan dyker upp med sina oljepengar blir förstås också en lycklig motbild till den oljekris med åtföljande bensinransonering som inträffade 1973 i samband med den arabisk-israeliska kris 1973-74 som kulminerade i Oktoberkriget.

Solan och Ludvig blir viktiga figurer i berättelsen inte minst som motsatspar. Solan är alltså en optimist och initiativrik figur, sugen på utmaningar och äventyr. Ludvig däremot är pessimistisk, rädd och ängslig för förändringar, han kryper liksom ihop (likt ett piggsvin) när han vädrar fara, vilket sker allt som oftast. De två har alltså olika attityder och förhållningssätt till det mesta. Det visar sig bland annat i att de tacklar vissa situationer på helt olika vis. De personifierar i den meningen olika handlingsalternativ. Vad de däremot har gemensamt är en hundra procentig godhet: de är vänliga, ärliga, vänfasta och lojala.

Solan och Ludvig är således i viss mening endimensionella och stereotypa, men bara om man ser dem var för sig. Inom ramen för berättelsens struktur och handlingsmönster kommer de i själva verket att personifiera olika sidor i vår egen karaktär, i vårt eget psyke: alla är vi, beroende på situation och miljö, både optimistiska och pessimistiska, både handlingskraftiga och handlingsförlamade, både rädda och orädda. Det tillhör populärkulturens pedagogik att, liksom de gamla folksagorna, på detta sätt spalta upp olika psykologiska och sociala egenskaper och karaktärsdrag på skilda figurer, för att göra dem lätt igenkännbara och locka fram medlidande, avsky och andra moraliska ställningstaganden. I *Flåklipa Grand Prix* får vi ta del av en arketypisk strid mellan gott och ont, en strid vars moraliska kraftfält blir synlig och otvetydigt framställd genom de olika figureernas handlande, där de goda kommer att personifiera både tävlingsidrottsliga "fair play"-ideal och grundmurat norska värden. Hur mycket bättre kan det bli...

Il Tempo Gigante. Ur Klassiker'n, Utgave 9, 2008.

Noter

[1] VG 30 mars 2002, s. 63.

[2] *Bergens Tidende* 14 november 2008, s. 28.

[3] VG 28 december 2002, s. 74; *Aftonbladet.se* 3 september 2001, sign. Henrik Rudin.

[4] *Kampanje.com*, 7 nov. 2003, sign. Knut Kristian Hauger.

[5] Samma.

[6] *BA* 15 mars 2001, s. 26, sign. Bjørn O. Mørch Larsen.

Länkar

Flåklipa Grand Prix på [IMDb](#)

Copyright © Peter Dahlén 2008